

Voiko verotuksella edistää terveyttä?

Luin Helsingin sanomista 30.3. hyvän artikkelin kansanterveyden parantamisesta veroratkaisuilla. Viime vuosisadalla tulotason kasvu on tarkoittanut samalla liikalihavuuden ja prosessoidun ruoan aiheuttamien sairauksien lisääntymistä. Edistys on kulkenut käsi kädessä sairastavuuden lisääntymisen kanssa. Voiko elävällä ravinnolla päästä ulos tästä umpikujasta?

Nyt keskustellaan siitä, pitääkö elintarvikkeissa olevalle sokerille tai tyydyttyneille rasvoille määrätä ravintoaineperusteinen vero. Voiko "haittaverosta" saaduilla rahoilla korjata kansanterveydelle aiheuttanut tuskaa ja vahinkoa? Miten siitä saadut tulot ohjattaisiin terveellistä ruokavaliota edistäviin kampanjoihin?

On hyvä, että kulutuksen ohjaaminen sairauksia aiheuttavaa ruokaa verottamalla ja terveyttä edistävää ruokaa tukemalla on herättänyt yhä suurempaa innostusta. Tutkimukset osoittavat kuitenkin, että kuluttajat reagoivat varsin laiskasti kohdennettuihin elintarvikkeeveroihin. Alle 20 prosentin veroilla ei saa aikaan suuria muutoksia kulutuskäyttäytymisessä. Miten vero kohdennettaisiin niin, että kuluttajilla on mahdollisuus korvata epäterveelliset valinnat terveellisemmällä?

Ruokavalinta on ollut kulttuurisidonnainen ilmiö ja siksi veron vaikutus ruokavalioon on ennakoimaton. Kaksi Britanniassa tehtyä tutkimusta osoittaa, että epäterveellisten tyydyttyneiden rasvojen tärkeimmistä lähteistä perittävä korotettu arvonlisävero saisi sydän- ja verisuonitautikuolleisuuden itse asiassa kasvuun, koska veron tahattomana seurauksena hedelmien ja kasvien nauttiminen vähenisi säästösyistä ja suolan käyttö lisääntyisi. Kokemus on osoittanut että hyvääkin tarkoittavilla veroilla on usein tahattomia vaikutuksia, kun kuluttajat korvaavat elintarvikkeita toisilla.

Jos tavoitteena on vähentää tietyn terveystahaitta aiheuttavan ravintoaineen saantia, elintarvikkeiden verotus ravintosisällön perusteella on tehokkaampi keino, kuin samansuuruisena laajoille elintarvikeryhmille asetettu valmistevero. Lähtökohdaksi on että elintarvikkeiden kuluttajat ryhtyvät korvaamaan tuotteet, jotka sisältävät verotettavaa (= terveydelle haitallista) ravintoainetta runsaasti, saman tuoteryhmän terveellisemmällä valmisteilla.

Verojen kohteena olevat elintarvikkeet leimataan tyypillisesti "roskaruoaksi", ja toteutuksessa luotetaan intuitiivisesti toimivalta tuntuvaan kysynnän lakiin. Miten ruokavalion muutokset vaikuttavat elintarviketeollisuuteen? Kannustaisiko ravintoainevero myös elintarvikkeiden valmistajia muokkaamaan tuotteitaan terveellisempään suuntaan?

ERY:läiset tietävät että terveydelle suurta vahinkoa aiheuttaa ruoan kypsentyminen. Eläinvalkuaispohjainen ruoka vaatii aina prosessointia, sadon maksimointi vaatii lannoitteiden käyttöä, kuljetusten aiheuttaman hävikin vähentäminen vaatii kypsymättömien hedelmien poimintaa, jne.

Yksilön tasolla elävä ravinto on vaikutuksiltaan tehokas ja taloudellisesti järkevä ratkaisu, joka saa aikaan merkittäviä parannuksia myös kansanterveydessä. ERY:llä on paljon kokemuspohjaista tietoa siitä miten jättämällä pois kypsennetty ruoka voidaan kohentaa terveyttä. Veromuutoksilla tätä ei saa aikaan. Lue asiasta lisää tuoreesta ERY-lehdestä!

Georgi Shurupov